

(١)

**MUHIMMANCIN DA ALKUR'ANI YA BAI WA
KYAWAWAN DABI'U**

Godiya ta tabbata ga Allah Ubangijin talikai, wanda a cikin littafinsa mai girma yake cewa: **((Lallai wannan Alkur'anin yana shiryatarwa zuwa ga hanya madaidaiciya, yana kuma yi wa muminan da suke aikata ayyuka na gari albishir din cewa lallai suna da lada mai girma))**. Ina shaida wa babu abin bauta wa da gaskiya sai Allah shi kadai, ba shi da abokin tarayya.. Ina shaida cewa lallai shugabanmu, kuma Annabinmu Muhammadu, bawan Allah ne, kuma Manzonsa.. Ya Ubangiji ka yi masa salati, shi da Alayensa da Sahabbansa, da duk wanda ya bi su da kyautatawa har zuwa ranar sakamako.

Bayan haka:

Lallai fuskokin girma da daraja a cikin Alkur'ani mai girma sun wuce a kirga su, ko a lissafa, shi Alkur'ani mai girma shi ne igiyar Allah mai karfi, zikiri ne shi mai cike da hakimi, haske ne bayyananne, wanda ba ya jirkicewa, fata ba ta iya gegarsa ta kowace hanya, malamai ba sa iya koshi da shi, ba kuma ya rududdugewa sakamakon yawan maimaitawa, abubuwan ban mamakin cikinsa ba sa karewa, duk wanda ya yi magana da shi zai fadi gaskiya, duk wanda ya yi aiki da shi zai sami lada, duk wanda ya yi hukunci da shi zai yi adalci, duk kuma wanda ya yi kira zuwa gare shi za a shiryatar da shi zuwa ga hanya madaidaiciya, Allah mai girma da daukaka yana cewa: **((Mun saukar maka da Alkur'ani ne a matsayinsa na bayani na**

(2)

komai, kuma shiriya ne da rahama gami da albishir ga masu mika wuya zuwa ga Allah)), haka ma mai girma da daukaka yana cewa: ((Ba mu bar komai wanda babu shi a cikin Alkur'ani ba..)).

Lallai a cikin manyan fuskokin girma da daraja da Alkur'ani mai girma ya muhimmanta akwai: kulawar da ya yi da gina kyawawan dabi'u a rayuwar mutum, a matsayinsa na shi kadai, da rayuwar al'ummomi, ta hanyar wasu tsare- tsare, da ka'idoji da suke tsara rayuwar dan Adam, waɗanda suke gina al'umma mai cike da haɗin kai, waɗanda suke da tsarkakan ruhi, da zukata, inda mazauna cikinsu za su ginu akan gaskiya, da amana, da tausayi, da adalci wajen mu'amalarsu da juna, kowa daga cikinsu ya yi amanna da sunnar samun sabani tsakanin mutane, da kyautata rayuwar tare, da mutunta juna, da yin aiki tukuru wajen raya duniya ta hanyar addini, Allah Madaukakin Sarki yana cewa: **((Ya ku mutane, lallai mun halicce ku ne daga asali ɗaya wanda dukanku kuke daidai da juna, wannan asali kuwa shi ne Annabi Adam da Hauwa'u (Alaihimas-Salām), ta hanyar auratayya ne kuma muka mayar da ku al'ummomi masu yawa da kabilu mabambanta; domin ku san juna, ku kuma yi taimakekeniya a tsakaninku, lallai wanda ya fi matsayi a wurin Allah duniya da lahira shi ne wanda ya fi ku tsoron Allah, tabbas ilimin Allah ya game komai, kwararre ne kuma wanda babu wani abu komin kankantarsa da zai buya masa a cikin dukan al'amurra)), haka ma Allah Madaukakin Sarki yana cewa: **((Da Ubangijinka ya so da sai ya halicci mutane a matsayin al'umma ɗaya, sai dai bai so hakan****

(۳)

ba, saboda haka za su cigaba da zama a matsayin masu bambanci da juna, sai dai kawai wanda Ubangijinka ya tausaya masu..)), haka ma Allah mai girma yana cewa: ((Shi Allah Madaukakin Sarki, shi ne ya halicce ku daga kasa, ya kuma nemi da ku raya ta..)).

Lallai duk mai duba ta lura ga ayoyin Alkur'ani mai girma, tabbas zai fahimci cewa kyawawan dabi'un da Alkur'ani mai girma ya yi kira zuwa gare su, ba irin wadanda za a iya wadatuwa da su ba ne, ko kuma wadanda za a yi aiki da su a wasu wurare banda saura ba, hasali ma rukuni ne na tabbatattun kyawawan dabi'un da ba sa sauyawa sakamakon sauyin zamani da wuri, babban abin da zai tabbatar da haka kuwa shi ne: wadannan kyawawan dabi'u manhaji ne na rayuwar da Annabin (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya gudanar a aikace, ya kuma kwadaitar da mutane a kai, bayan ya kira su zuwa gare su, lokacin da aka tambayi Ummul muminina, Sayyida A'isha (Allah ya kara yarda da ita) game da halayen Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam), ba ta lissafo wasu dabi'u mabambanta ba, ta fuskantar da mai tambayar ne zuwa ga Alkur'ani mai girma, an ruwaito Hadisi daga Sa'ad Bn Hisham, game da maganar Allah Madaukakin Sarki da yake cewa: ((**Tabbas kana kan kyawawan dabi'u masu girma**)), ya ce: Na tambayi Sayyida A'isha (Allah ya kara yarda da ita): Ya Ummul muminina, fada mini kyawawan dabi'un Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam), sai ta ce: kana karanta Alkur'ani?, sai na ce: Ey, sai ta ce: **Lallai dabi'un Manzon Allah**

(£)

(SallalLahu alaiHi wa sallam) shi ne Alkur'ani, wannan fadakarwa da Sayyida A'isha (Allah ya kara yarda da ita) ta yi wa mai tambaya, wani karin tabbatarwa ne akan lallai Alkur'ani da duk abubuwan da ya kunsu na akida, da shari'a, da ibadu, da mu'amaloli duka ginshikai ne na gina dan Adam akan turbar kyawawan dabi'u, kuma Manzon Allah (SallalLahu alaiHi wa sallam) shi ne babban misali na irin wannan dan Adam din a dukan sha'anonin rayuwarsa.

A cikin muhimman kyawawan dabi'un da Alkur'ani mai girma ya tabbatar akwai: **mutunta dan Adam, da kiyaye karamarsa, da kuma rashin wulakanta shi**, wannan kam umurni ne na Allah Madaukakin Sarki a cikin littafinsa mai girma, inda ya umurci kowane mumini da ya tsarkake kansa daga barin duk wani abu da zai cutar da waninsa, irinsu: izgilanci, da wulakanci, da munana zato, Allah Madaukakin Sarki yana cewa: **((Ya ku wadanda kuka yi imani, kada wasu mazaje daga cikinku su yi wa wasu mazaje na daban izgilanci, mai yiwuwa ne su kasance mafiya alhairi a wurin Allah sama da masu izgilanci. Kada kuma mata muminai su yi wa wasu matan muminai izgilanci, mai yiwuwa ne wadanda aka yi masu izgilancin su fi alhairi a wurin Allah sama da masu izgilancin. Kada wani sashenku ya aibata wani sashe, kada wani daga cikinku ya kira dan uwansa da suna, ko lakabin da ba ya so, lallai a ambaci mumini da sunan fasikanci bayan ya sifantu da imani abu ne mai muni kwarai, duk wanda bai dawo daga rakiyar haka, ya bar abubuwan da aka hana ba, to lallai shi ne -shi kadai- yake zaluntar kansa da ma wasunsa)), haka ma mai girma da daukaka ya ce: ((Ya ku wadanda kuka yi imani, ku nesanci yin mafi yawan munanan**

(e)

zaton da ake yi wa mutanen kirki, lallai wasu sassa na zace-zace laifi ne da ya cancanci a yi ukuba akansa, kada ku bibiyi neman sanin sirrin Musulmai, kada wani sashe naku ya ambaci wani sashe da abin da yake ki a lokacin da ba ya nan, shin akwai wani cikinku da yake son ya ci naman dan uwansa danye bayan ya mutu? Lallai ba ku son haka, don haka ku nesanci yi da mutane; saboda daidai yake da cin namansu, ku kare kanku daga azabar Allah ta hanyar aiki da umurnin da ya bayar da nesantar abin da ya hana. Lallai Allah mai yawan amsar tuban masu tuba ne, mai kuma mayalwaciyar rahama ne ga talikai)), shi imani yana gadar da lafiyar zuciya, Allah mai girma yana cewa: ((Da ma a ce lokacin da kuka ji, muminai maza da mata sun yi wa junansu zato na alhairi, su ce: wannan kam karya ce bayyananniya?!)).

Haka ma a cikin kyawawan dabi'un da Alkur'ani mai girma ya muhimmanta tabbatar da su akwai: **dabi'ar taimakekeniya, da rungumar marasa karfi, da tausayin juna**, inda Allah Madaukakin Sarki ya umurci daukacin al'umma da su yi taimakekeniya da juna akan turba na ayyukan alhairi, da tsoron Allah, Allah mai girma yana cewa: ((**Ku yi taimakekeniya akan yi wa Allah biyayya da tsoronsa, kada ku yi taimakekeniya akan sabon Allah da zalunci..**)), lallai taimakekeniya tsakanin mutane da junansu ginshiki ne daga cikin ginshikan samun karfi kasa, da tabbatar da tsaro ga 'yan kasa, kowane mutum yana da bukatun da yake son ya cimma, yana kuma yin iya bakin kokarinsa wajen samar da su, idan har tsarin taimakon juna ya yadu a cikin al'umma, to kowa zai sami natsuwa da kwanciyar hankali, hasali ma kowa zai yi gaggawa wajen taimaka wa waninsa daidai karfi da ikon da yake da shi, alhairin Allah ya kai zuwa ga wanda yake cewa:

(٧)

“Su mutane suna cigaba ne da mutane ‘yan uwansu, shin Larabawa ne ko wafanda ba Larabawa ba, sashensu ne yake karfafar sashe, kai ko da ba su fahimci haka ba, dukansu hadiman juna ne”.

Lallai Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) a wurare masu yawa cikin Hadisai masu tsarki ya bayyana muhimmancin taimakekeniya, kaman inda yake cewa: **(Misalin muminai wajen soyayyar junansu, da jinkan junansu, da tausayin junansu tamkar jiki ne da idan wata gaba ta cutu, duka sauran jikin zai kamu da rashin barci, da kuma zafin ciwo)**, haka ma (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Musulmi dan uwan Musulmi ne, ba ya zaluntarsa, ba kuma ya bayar da shi, duk wanda ya tsaya wajen biyan bukatar dan uwansa, Allah zai tsaya masa wajen biyan bukatarsa, duk wanda ya yaye wa Musulmi wani bakin- ciki, Allah zai yaye masa bakin- ciki daga cikin bakin- cikin ranar alkiyama, duk wanda ya suturta Musulmi, Allah zai suturta shi ranar alkiyama).**

A cikin wadannan dabi'un akwai: **dabi'ar tunani, da aiki da hankali**, lallai Allah mai girma da buwaya ya umurci bayinsa da su rinka yin tunani a cikin halittun sammai da kasa, Madaukakin Sarki ya yabi masu tunani a inda yake cewa: **((Lallai a cikin halittar da Allah ya yi wa sammai da kasa, da abubuwan da suke cikin su na kwarewa da gwaninta, da sabanin da dare da rana suke da shi, na haske da duhu, tsawo da gajerta, akwai bayyanannun ayoyin ga masu hakalin da suke iya riskar kadaitakar Allah da ikon sa. Shi kuwa sha'anin masu hankali -a koda yaushe- shi ne su halarto da girman Allah da buwayarsa cikin zukatansu, a kuma duk inda suke, shin suna tsaye ne, ko a zaune, ko a kwance, suna tunani akan halittar sammai da kasa, da abubuwan da suke cikin su na ban mamaki, suna cewa: ya Ubangijin mu, lallai**

(Y)

ba ka halicci wadannan abubuwa ba sai domin hikimar da ka hukunta, kai ka tsarkaka ga barin tawaya, a'a, ka halicce su ne domin su zamo dalilai da za su yi nuni akan ikon ka, su kuma zamo alamu ne da za su nuna isar hikimar ka; saboda haka, ya Ubangiji ka tsare mu ga barin azabar wuta, ta hanyar katartad da mu zuwa ga hanyar yi maka biyayya)), haka mai girma da daukaka yana cewa: ((Shin ba za su yi duba na lura a cikin halittun da suke sammai da kasa ba ne?)). Allah Madaukakin Sarki ya bude mana kofofin yin tunani da lura, yana cewa: ((Allah shi ne wanda ya daukaka sama ba tare da turaku da kuke gani ba.)), haka ma mai girma da daukaka yana cewa: ((Ka ce masu: yaya kuke gani idan da a ce Allah ya sanya maku rana ce ita kadai har zuwa ranar alkiyama, wane ubangiji ne wanda ba Allah ba zai kawo maku daren da za ku sami natsuwa a cikinsa, shin ashe wannan bai isa ya sanya ku yi tunani ba?!)), haka ma ya umurce mu da yin tunani akan kawunanmu, Allah mai girma yana cewa: ((Shin ba za su yi tunani akan kawunansu ba ne?!)), Allah mai girma yana cewa: ((A cikin halittar kasa kuma akwai dalilai na farara da suke isar da wanda ya bi su zuwa ga yakini da tabbas. Kai, a cikin kawunanku ma akwai bayyanannun ayoyi, da kuka rafkana ga barinsu; domin haka ba ku ganin dalilansu ne?!)), lallai Alkur'ani mai girma ya bude mana kofofin tunani a cikin duk wani abu da zai amfani dan Adam, shi wannan tunani ma ibada ne kaman yanda Sahabbai, da Tabi'ai (Allah ya kara yarda da su) suka fahimta, suka kuma riski manufarsa, Sayyiduna Abuddarda'i (Allah ya kara yarda da shi) yana cewa: **Tunanin sa'a daya ya fi kiyamullaili alhairi**, Wahab Bn Munabbih (Allah ya kara masa rahama) yana cewa: **Mutum bai taba yin tunani mai tsawo ba face ya fahimta, bai kuma taba fahimta**

(A)

ba face ya sami ilimi, bai kuma taɓa samun ilimi ba face ya yi aiki da shi.

Haka ma a cikin muhimman kyawawan dabi'un da Alkur'ani mai girma ya muhimmanta akwai: **dabi'ar tattaunawa, da mutunta mutane**, ayoyi masu yawa a cikin Alkur'ani suna karantar da al'umma, kai, suna karantar da daukacin bil'adama zuwa ga muhimmancin tattaunawa a rayuwar mutane, lallai tattaunawa ne salon da Allah Madaukakin Sarki ya yardar wa Annabawa, da Manzanninsa a matsayin manhajin isar da saƙo ga mutane; saboda shi Musulunci ya yi imani da 'yancin yin addini, Allah Madaukakin Sarki yana cewa: **((Shi al'amarin addini babu tilastawa a cikinsa, tuni shiriya ta bambanta da halaka..))**, ga ma Annabin Allah Nuhu (AlaiHis Salam) nan yana yi wa mutanensa magana a daya daga cikin lokacin mai tsawo da ya kwashe a rayuwarsa yana kira zuwa ga Allah, yana cewa: **((Ya ku mutane na, yaya kuke tunani idan ni nake kan gaskiyar da ta zo daga Ubangiji na, ya kuma ba ni rahama daga wurinsa, amma sai kuka ta buya maku ba ku ganta ba, shin zan kakaba maku gaskiya ta ce da karfi, alhalin kuna kinta?!))**.

Ga kuma Annabi Ibrahim (AlaiHis Salam) nan yana kafa wa gagararren sarki hujja, ta hanyar tattaunawa ta hankali, wanda Alkur'ani mai girma ya nakalto mana da cewa: **((Shin ba ka ga wanda ya makance ga barin ganin hujjojin imani, ya fara jayayya da Annabi Ibrahim "Khalilul-Lah" (AlaiHis-Salām) akan Allantakar Ubangijinsa da kadaituwarsa, ta yadda ji-ji da kansa akan mulkinsa -da Ubangijinsa ya ba shi- ya fitar da shi daga hasken halittar da aka halicce shi da shi zuwa duhun kafirci ba?, lokacin da Annabi Ibrahim (AlaiHis-Salām) ya ce masa: lallai Allah yana rayawa da matarwa ta hanyar busa rai cikin jiki da cire shi daga jiki, sai ya ce: Ni ma ina rayarwa,**

(9)

ina kuma matarwa ta hanyar afuwa da kisa, sai Annabi Ibrahim (AlaiHis-Salām) ya ce masa domin ya yanke wannan jayayya tare da shi: to, lallai Allah shi ne yake fito da rana daga mahudarta, to, kai ka fito da ita ta mafadarta, in dai kai Ubangiji ne kamar yadda kake riyawa, nan da nan sai ya rufe ya dakatar da jayayyarsa; saboda karfin hujjar da ta bankado gajiyawarsa da rudin da yake wa kansa, lallai Allah ba ya katartad da masu kememe da taurin-kai zuwa ga gaskiya)), a irin wannan manhajin ne ma Annabi Musa (AlaiHis Salam) ya tafi a tattaunawarsa da Fir'auna, game da haka ne Allah mai girma da daukaka yake cewa: ((Sai Fir'auna ya ce: wane ne kuma Ubangijin talikai? Sai Annabi Musa ya ce: Ubangijin sammai da kasa da abin da yake tsakaninsu, in dai har kun gasgata haka za ku amfana. Sai Fir'auna ya ce wa wadanda suke gefensa: ba kun ji ba?!, Sai Annabi Musa ya ce: Ubangijinku, kuma Ubangijin iyayenku na farko. Sai Fir'auna ya ce: Lallai wannan Manzon da aka aiko maku tabbas mahaukaci ne. Sai Annabi Musa ya ce: shi ne Ubangijin mahuda rana da mafadarta da abin da yake tsakaninsu, in dai kuma da tunani za ku fahimci haka. Sai Fir'auna ya ce: Tabbas idan idan ka riki wani ubangiji ba ni bazan sanya ka cikin fursunoni)).

Lallai irin yanda Alkur'ani mai girma ya karfafa dabi'ar tattaunawa, tamkar wani kira ne zuwa ga kololuwar daukaka, da mutunta juna, ba tare da la'akari da launin fata, ko addini, ko jinsi ba, kuma hakan tamkar yaki ne da kallo na girman kai, da ta'assubanci, da wariya, da jiji da kai, ganin cewa Alkur'ani mai girma ya kiyaye wa dan Adam karamarsa a matsayinsa na dan Adam, ba wai domin wani abu daban ba, ya kuma tabbatar da asalinsa guda daya, duk kuwa da bambanci da yake tsakaninsu, Allah mai girma da daukaka yana cewa: ((Lallai

(10)

mun karrama dan Adam, muka dauke su akan tudu da a cikin kogi, muka kuma azurta su da kayan jin dafi masu tsarki, muka fifita su sosai akan da yawa daga cikin halittunmu)), haka ma Allah mai girma da daukaka yana cewa: ((Ya ku mutane, ku ji tsoron Ubangijunku da ya samar da ku daga rai daya, daga kuma cikin wannan ran ya samar masa da abokin zama, daga kuma su ne aka sami maza da mata masu tarin yawa, dukan ku kuna komawa ne zuwa ga wannan ran guda daya, ku ji tsoron Allah wanda da shi ne kuke neman taimako wajen biyan bukatunku, kuma da albarkar sunansa ne wani sashe naku yake tambayar wani sashe wurin sauye-sauyen al'amurra, ku kuma kiyaye zumunta, kada ku soma ku yanke ta, shin ta kusa ce, ko ta nesa, lallai Allah mai sanya ido ne a cikin al'amurran ku, babu wani abu naku da zai buya masa, zai kuma saka maku akan haka)).

**Wannan kenan, ina neman wa kai na da ku gafara daga Allah
Madaukakin Sarki..**

Godiya ta tabbata ga Allah Ubangijin talikai, Ina shaida wa babu abin bauta wa da gaskiya sai Allah shi kadai, ba shi da abokin tarayya.. Ina shaida cewa lallai shugabanmu, kuma Annabinmu Muhammadu, bawan Allah ne, kuma Manzonsa.. Ya Ubangiji ka yi masa salati, shi da Alayensa da Sahabbansa baki daya, da duk wanda ya bi su da kyautatawa har zuwa ranar sakamako.

Ya 'yan uwana Musulmai:

Lallai a cikin kyawawan dabi'un da Alkur'ani mai girma ya yi kira zuwa gare su, akwai: **kame zuciya, da hadiye fushi**, kowa ya san cewa dan Adam a wannan rayuwar ba zai taɓa kubuta daga yanayin da zai bata masa rai, ya kuma sanya ya fusata ba, lallai zuciyar dan Adam tana tasirantuwa da abin da ta ji, ko ta gani, saboda haka ne ayoyi da yawa suka zo a cikin Alkur'ani mai girma suna kiransa zuwa ga kame zuciya, da hadiye fushi; da rungumar hanyar yafiya, da rangwame, Allah Madaukakin Sarki yana cewa: **((Ku yi gaggawa wajen aikata ayyuka na gari; domin ku sami babban gafara daga Allah da yake mallakar al'amurran ku, ku kuma sami shiga aljannar da faɗin ta ya kai faɗin sama da kasa, an tattale ta ne saboda masu tsoron Allah da masu nesantar azabar sa. Su kuwa waɗanda suke ciyar da dukiyoyin su a lokacin da suke cikin yalwa da kunci; da lokacin da suke da iko, ko suke da rauni; domin neman yardar Allah, suke kuma hana zukatan su azabtar da wanda ya munana masu, suke kuma yafiya ga waɗanda suka yi masu laifi, lallai waɗannan suna cikin mutanen kirki masu kyautatawa; kuma lallai Allah Madaukakin Sarki yana bai wa mutanen kirki da masu kyautatawa lada, yana kuma yarda da su)),** haka ma Madaukakin Sarki yana cewa: **((Kada mutanen kirkin masu wadatar cikinku su hana alhairansu ga waɗanda suka cancanta cikin makusanta, da miskinai, da waɗanda suka yi hijira saboda Allah sakamakon kowane irin dalili ne kuwa da ya shafe su, kaman idan sun yi masu ba daidai ba, kamata ya**

(۱۲)

yi su yafe masu, su kuma kawar da kai ga barin mayar masu da martani, idan dai har kuna son Allah ya yafe maku kura-kurenku, to ku ma ku yafe wa wafanda suka yi maku ba daidai ba, irin dai yanda kuke son Ubangijinku ya yi maku, ku yi sifantu da sifarsa, lallai shi mai mayalwaciyar gafara da rahama ne)), haka ma Allah Madaukakin Sarki yana cewa: ((Kyawawan ayyuka ba za su taɓa yin daidai da munana ba, kai dai kawai tunkude mummuna da abin da ya fi kyau, sai wanda akwai gaba a tsakaninka da shi ya zamo tamkar aboki na kusa, wannan abu kuwa babu mai samunsa sai wafanda suka yi hakuri, kai babu mai samun haka sai mai babban rabo)), haka ma mai girma da daukaka yana cewa: ((Duk wanda ya yafe, ya kuma gyara abin da ya faɓi ladansa yana wurin Allah..)).

A cikin kyawawan dabi'un akwai: **sulhunta masu husuma da juna**, ayoyi masu yawa a cikin Alkur'ani mai girma sun bayar da umurnin sulhunta tsakanin mutane, suna kuma yi wa masu yin sulhun albishir da babban lada, Allah mai girma yana cewa: ((A mafi yawan lokuta babu wani alhairi tattare da mutanen da suke foye maganganun da suke yi a cikin zukatan su, ko wafanda suke yi tsakanin su da juna; saboda sharri ne ake foye shi, sai dai idan abin da aka foyen ya zamo bayar da umurni ne da yin sadaka, ko aikata wani aiki mai kyau, ko daidaita tsakanin mutane da gyara zumunta, wafannan kam duka alhairai ne, duk wanda ya aikata haka saboda neman yardar Allah Madaukakin Sarki, to kuwa lallai Allah Madaukakin Sarki zai ba shi babban sakamako a nan duniya da lahira; saboda abin da ya aikata)), haka ma mai girma da daukaka yana cewa: ((Amma idan wasiyyar ta saba

(۱۳)

da adalci da daidaitacciyar hanyar da muka bayyana, ta yadda mai wasici ya haramta wa mabukaci ya bai wa mawadaci, ko ya bar makusanta ya kula da mabukatan waje wadanda ba magada ba, sai shi wanda aka bar masa wasicin ya yi wani kofari akan hanyar alhairi ya yi sulhu tsakanin wadanda aka yi masu wasicin domin ya dawo da wasicin kan hanyarta ta daidai, wannan babu wani laifi akansa a sauya wasicin da ya yi ta wannan fuskar, Allah ba zai kama shi akan haka ba, lallai Allah mai yawan gafara da rahama ne)), haka ma mai girma da daukaka yana cewa: ((Suna tambayarka game da al'amarin marayu, da abin da Musulunci ya wajabta game da su, sai ka ce masu: lallai gyara al'amurran su alhairi ne a gare ku, ku da su, ku shigo da su cikin gidajenku, ku yi cudanya da su; saboda manufar gyara al'amurran su, ba bata su ko lalata su ba, su 'yan uwanku ne a rayuwar duniya, haka ne zai sanya ku yi cudanya da su. Lallai Allah ya san mai niyyar barna a cikinku da mai niyyar gyara, saboda haka ku yi taka-tsantsan. Da Allah ya ga dama, da sai ya tsananta maku, ta yadda zai wajabta maku daukan nauyin kulawa da marayu ba tare da kun yi cudanya da su ba, ko ya kyale su ba tare da ya bayyana abin da ya wajaba game da su ba, su tashi suna kin sauran al'umma, hakan kuma kamar bata al'umman ku ne da tsananta masu, saboda takura masu da kaskantar da su da kuke yi ne zai sa su kulle kiyayya ga jama'an da suke rayuwa a tsakanin su. Lallai al'amarin Allah buwayi mai rinjaye ne, kuma shi mai yawan hikima ne, ba ya shar'anta komai sai abin da yake akwai maslaharku)), Allah mabuwayin Sarki ya gargadi mai tsanani wa masu bata tsakanin mutane, Allah mai girma yana cewa: ((Idan tsoron Allah ya kasance shi ne tushe, to kuwa asara ta tabbata ga wasu mutane wadanda abin da zukatan su suka kulle a zukatan su ya saba da abin da

(١٤)

harsunan su suke furuci da shi, an ba su daɗin-baki wajen tsara magana, maganar su za ta burgeka wajen yin makircin su na janyo amfani a rayuwar duniya, a riyawar su suna karfafa maka cewa, lallai Allah ya san gaskiyar zukatan su akan abin da suka faɗi da harsunan su, kuma tabbas su ɗin nan sun fi dukan sauran mutane tsananin yin husama da kai da kuma tsananta maka. Idan aka ɗaura shi a wani matsayi da zai zamana yana da wani iko, ba ya aiki domin kawo gyara, a maimakon haka ma aikin barna da lalata amfanin gona, da lalata tsatso yake sanyawa a gaba, lallai Allah ba ya sonshi, domin dai lallai Allah Madaukakin Sarki ba ya son barna. Idan -a lokacin- a ka yi masa nasiha da ya ji tsoron Allah, sai hankalinsa ya tashi, yana mai zaton cewa kana son ka rusa girma da darajarsa ne, hakan sai ya sake sanya shi ya aikata zunubin da ka hane shi; saboda taurin-kai da kangara, azabar jahannama ta ishe shi, tir da wannan matabbaci)).

Lallai muna matukar bukatar riko da kyawawan ɗabi'un da littafin Allah mai girma da ɗaukaka ya kira zuwa gare su, Manzonmu (SallalLahu alaiHi wa sallam) kuma ya aiwatar da su a aikace, saboda mu isa zuwa ga inda kakanninmu suka kai wajen cigaba da ɗaukaka, alhairin Allah ya kai zuwa ga Shaukiy a inda yake cewa:

“Muddin ka ga al'ummomi sun wanzu, to ka tabbaci hakifanin kyawawan ɗabi'u suka runguma, idan kuma suka kare, to kyawawan ɗabi'un ne suka kare”.

Ya Allah Ubangiji ina rokon ka shiryatar da mu zuwa ga mafi kyawawan ɗabi'un da babu mai shiryatarwa zuwa gare su in ba kai ba, ka kiyaye mu da munanan ɗabi'un da babu mai kare mu ga barinsu in ba kai ba, ka kiyaye mana kasarmu da

(۱۵)

**al'ummarmu, da sojojinmu da 'yan sandanmu, ka azurta mu
da tsaro da aminci, da sauran kasashen duniya.**